

Kwaliteit in Cultuureducatie in het PostTamsma-tijdperk

*rede uitgesproken tijdens het symposium 'Bericht aan een nieuwe generatie'
30 juni 2007*

Frits Wielders

Ook *dat* wil die dan weer in zijn geheel regisseren. In januari een mail van Maarten. Geen groene *Memo van Maarten*, da's raar. De vraag was simpel, heb jij de 30^e juni iets in je agenda staan? Mail terug, nee, Wil je dan zo vriendelijk zijn die dag te reserveren, je hoort nog wel waarom.

Weer een mail, weer geen memo, maar wel een bericht: mondje dicht maar ik stop ermee.

Ga zelf iets organiseren voor mijn netwerk. Tuurlijk, had niet anders gedacht. Wil je daar spreken? Doe ik. Je mag natuurlijk overal over spreken maar zou jij je misschien gezien de samenstelling van het programma willen richten op enne je krijgt 10 minuten spreektijd. Een paar weken later, je krijgt er 11 maar het zal je sieren als je er binnen blijft. Echt Tamsma!

En dan sta ik hier, voor Tamsma, met een onderwerp 'Intercultureel Onderwijs en kunsteducatie', een bericht aan een nieuwe generatie.

Ik ga het hebben over goed cultuuronderwijs in het Voortgezet Onderwijs.

Het perspectief

Ik ben gevormd door de inhoud van de Tamsma's Zienwijzer en de tijdgeest waarin die rood-oranje map is samengesteld. Ik leerde boetseren, ruimtelijk vormen, keramiek en tekenen en daarnaast de historie van de kunstgeschiedenis. Ik weet wie Gerritse, van Praag en Read zijn, ik kan het verschil tussen structuur, textuur en factuur uitleggen aan jongeren en aan ouderen en ook nog toepassen in eigen beeldend werk en ik kan ook voor verschillende onderwijsniveaus op elkaar afgestemde jaarprogramma's maken. Maar ik heb ook heel veel niet geleerd op mijn opleidingen. Maar geleerd in de praktijk, in het VO, het Cito en in het HBO: oa hier 1996 – 2002

Goed onderwijs, daar streven we naar op de Johan de Witt Scholengroep in Den Haag. Een brede scholengroep van vijf colleges, met bijna alle onderwijssoorten. Een leerlingenpopulatie van 2300 met ruim 100 nationaliteiten en o.a. afkomstig uit 4 van de 40 krachtwijken of prachtwijken zoals de overheid die heeft gebrandmerkt.

We spreken over ruim 25 jaar curriculumontwikkeling door een zeer kleine groep voortrekkers en met een groot aantal uitvoerders en zien cultuureducatie breed:

- de beeldende kunsten waaronder film en foto,
- de podiumkunsten theater, dans en muziek,
- poëzie,
- het culturele erfgoed,
- oude en nieuwe media.

Maar ik moet er wel bij zeggen dat niet alle disciplines even veel aandacht krijgen.

Goed, binnen die cultuureducatie onderscheiden wij op onze scholengroep vier groepen:

Groep 1

Dat wat moet. De verplichte cultuur in de lessentabellen. De beeldende vakken, muziek, met hier en daar Dans en Theater, ja altijd CKV en CKV 1 in die bovenbouw, poëzie in de lessen Nederlands en erfgoed natuurlijk bij Geschiedenis en wat reflectie op media bij Maatschappijleer.

Groep 2

De vakoverstijgende cultuurprojecten binnen het curriculum waarbij cultuur het vertrekpunt, het doel maar ook soms middel is. Waar relevante maatschappelijke betekenisvolle thema's door de leerlingen worden onderzocht onder begeleiding van diverse vakdocenten maar ook vaak door begeleiders van culturele instellingen.

Groep 3

De verlengde schooldagactiviteiten: voor liefhebbers, die verder willen met een discipline of thematiek en waar professionals die werkzaam zijn in het culturele veld, met leerlingen productief, receptief en natuurlijk verschrikkelijk goed reflectief bezig zijn. Centraal staat het overbrengen van de passie, de bezetenheid &, bezieling, de relevantie van de inhoud en de diepte ingaan.

Van belang is dat een leerling doet wat bij hem past. Hier gaat het over persoonlijke talentontwikkeling.

Binnen deze drie groepen maar voornamelijk binnen de eerste 2, wordt de basis aangebracht waarop de amateur-cultuurparticipatie vorm kan krijgen. Noem het *'het aanbrengen van een soort culturele wijsheid'*: wat is het, hoe zit het in elkaar, hoe kijk ik er naar, waar vind ik het, wat is er al gedaan, wat vind ik ervan. Een basis.

Het gaat binnen deze drie groepen om het aanbrengen van algemene kunstvaardigheden zoals procesmatig werken, conceptueel denken, in welke vorm of op welk niveau dan ook:, de combinatie van receptief, productief en reflectief. Het ontwikkelen bij de leerlingen van de attitude t.o.v. de geschiedenis en ontwikkeling van de kunsten. Dat allemaal natuurlijk vanuit verschillende perspectieven.

Groep 4

Hieronder vallen de amateurkunstactiviteiten voor leerlingen die 'kunst' willen leren maken. Jongerentheater, muziek, dans. Deze groep valt buiten de verantwoordelijkheid van de school maar wordt wel vanuit school bereikbaar gemaakt. Deze vorm van educatie vindt plaats in het culturele veld, in de culturele instellingen, bij de theatergezelschappen en is zichtbaar bij festivals, zelf georganiseerde voorstellingen of als voorprogramma.

Waar wij ons de komende jaren mee bezig gaan houden is een soort cultureel kwaliteitszorgbeleid:

Door:

- de kwaliteit binnen de groepen te verhogen en te verankeren en

- door de vier groepen op elkaar af te stemmen zodat er synergie tussen die groepen gaat ontstaan.

Is dat nou Intercultureel onderwijs?

't Maak niet uit hoe je het noemt, ik weet ik niet, het is wel cultuuronderwijs afgestemd op de leerlingenpopulatie, binnen de mogelijkheden van een grote stad. Wat we doen is jongeren voorbereiden op **culturele participatie in de samenleving**, een samenleving die zich binnen en buiten Den Haag afspeelt. Een samenleving die dynamisch is en aan verandering onderhevig.

Op dit moment heeft 40 % van de inwoners van Den Haag een niet-westerse achtergrond. Deze samenleving is voor onze populatie maar natuurlijk ook voor die van het Haganum en het Dalton Den Haag, de reële werkelijkheid en daar bereiden we onze leerlingen op voor.

Houden we dan rekening met de **culturele achtergrond**? Speciale aandacht voor Afrikaanse maskers, de Aja Sofia en Bollywoodfilms? Ja en nee!

Bij CKV 2 maken leerlingen, met of zonder hoofddoek, gewoon een proefexamen en beantwoorden daarin vragen over het Bauhaus. De westerse canon, omdat het moet en dat gaat goed.

Ja, omdat we bij bijvoorbeeld bij vakoverstijgende cultuurprojecten relevante inhouden aanreiken waarbinnen de leerlingen hun culturele interesses en ervaringen kunnen toetsen aan die van medeleerlingen of aan die van de door de docent aangereikte culturen.

We hebben een zorgvuldig opgebouwd **cultuuraanbod** en voeren nieuwe initiatieven gefaseerd in; van pilot, naar project naar programma met aandacht voor evaluatie, bijstelling en borging

Hierbij werken we intensief samen met de medewerkers van culturele instellingen waarbij helaas het initiatief nog wel erg vaak bij school ligt. We streven naar een optimale culturele organisatie en communicatiestructuur. Naar gebruik van gezamenlijke beoordelingsmodellen, de transfer van opgedane ervaringen, van samenwerkingen en deelname aan bijvoorbeeld festivals.

Opmerkelijk blijft dat onze leerlingen weinig affiniteit met de traditionele praktische component van beeldend werken hebben. Maar daarentegen wél weer met de nieuwe digitale beeldende mogelijkheden.

De podiumkunsten en poëzie, jadie zijn favoriet!

Met wie doen we dat?

Nog steeds met veel zittende kunstvakdocenten. Maar steeds meer met workshopleiders uit de professionele culturele veld die gewoon erg goed zijn in de uitoefening van hun kunst. Respect afdwingen omdat ze bijvoorbeeld op grote podia staan én omdat ze hun kunst kunnen overdragen. Met hun kortlopende contracten

moet je ze niet vragen of ze pauzewacht willen lopen maar wel of ze hun lesaanbod in onze formats willen schrijven omdat je in het onderwijs nou eenmaal je programma moet vastleggen. Je hebt er een goed onderhouden netwerk voor nodig en oog voor het toeval.

Terug naar de opdracht van Tamsma: Bericht aan een nieuwe generatie

Hoe ziet goed cultuuronderwijs in het Post-Tamsma tijdperk er uit?

1. Het cultuuronderwijs is dynamisch, docenten breiden hun leeromgevingen uit en maken die dus aantrekkelijker voor de jongeren. Deze docenten zijn zodanig opgeleid dat ze een kunstenbreed overzicht hebben, kunnen organiseren, zijn natuurlijk zelf nog actief in een discipline en bezitten de vaardigheid om te selecteren, te structureren en keuzes te maken en tenslotte kunnen ze dat alles ook nog eens vastleggen in beleidsdocumenten.
2. Er ontstaan 'culturele denkpijlers'. Vrije ruimtes waarin docenten, kunstenaars en educatoren van cultuurinstellingen expertise uitwisselen door vrij te praten en samenwerkingsprojecten en programma's te ontwikkelen met als resultaat verbetering van het cultuuronderwijs.
3. In de gehele breedte van het voortgezet onderwijs zullen we meer onderwijsaanbod gaan creëren waarin culturele activiteiten van professionals de kern worden van de educatietrajecten. Een ckv-achtige aanpak in de onderbouw waarbinnen receptief en productief gewerkt wordt.
4. Het cultuureducatieaanbod op school wordt verzorgd door professionele kunstenaars die (niet in vaste dienst) een aanbod brengen dat verankerd ligt in het curriculum. Binnen een kwartaalopdracht per groep van zeg 8 blokken van 2 uur. Allemaal tegen eenzelfde tarief. Geselecteerd en gecoördineerd door die cultuurdocent uit het PostTamsma-tijdperk.
En dan gaat het over een breed aanbod, representatief voor de ontwikkelingen binnen de cultuur.
5. Zwemmen doe je in een zwembad maar muziek, dans, theater en poëzie doe je:
 - eerst op het podium in de klas,
 - dan op dat van de school in de aula
 - aansluitend op het podium van het culturele wijkcentrum,
 - en tenslotte tijdens bijvoorbeeld een festival op het podium de stedelijke cultuurinstelling

En wat heeft dat voor gevolgen voor de zittende docenten, studenten aan docentenopleidingen en de docentenopleidingen zelf?

Zittende én toekomstige docenten moeten we naast de vakvaardigheden als kennis en inzicht in een kunstdiscipline, in de cultuurgeschiedenis en in de actuele ontwikkelingen kunsten breed, gaan we beoordelen en indien nodig scholen op:

- Flexibiliteit, inventiviteit en creativiteit,
- Daadkracht en uithoudingsvermogen,
- Sociale vaardigheden, contactuele eigenschappen,
- Inzicht in de actuele stand van zaken op gebied van cultuur en
- Gevoel voor toekomstige ontwikkelingen.

Zichtbaar door in een heleboel maar o.a in :

- cultuurvakken en vakvaardigheden
- kennis van overheidsbeleidsvisies en plannen,
- de lijst favorieten in de werkmail
- de algemene adreslijst in de mail en
- de namenlijst in de telefoon.

Maarten, de groeten uit Den Haag enne misschien niet namens burgemeester Deetman, maar toch Arnhem succes met je Museum voor Nationale Historie!!